

ÉRETTSÉGI TÉTEL

KIDOLGOZÁS

I. TÉTEL

SUBIECTUL I

(30 de puncte)

Olvassa el figyelmesen a következő költeményt! A megadott kérdésekből, feladatokból kiindulva értelmezze a verset körülbelül két oldalnyi összefüggő szövegben!

Petőfi Sándor: Pacsirtaszót hallok megint...

*Pacsirtaszót hallok megint!
Egészen elfeledtem már.
Dalolj, tavasznak hirmondója, te,
Dalolj, te kedves, kis madár.*

*Oh, istenem, mi jólesik
A harci zaj után e dal,
Mikéntha bérci hús patak füröszt
Égő sebet hullámival.*

*Dalolj, dalolj, kedves madár,
Eszembe hozzák e dalok,
Hogy nemcsak gyilkos eszköz, katona,
Egyszersmind költő is vagyok.*

*Eszembe jut dalodrul a
Költészet és a szerelem,
Az a sok jó, mit e két istennő
Tett és még tenni fog velem.*

*Emlékezet s remény, ez a
Két rózsafa ismét virít
Dalodra, és lehajtja mámoros
Lelkem fölé szép lombjait,*

*És álmodom, és álmaim
Oly kedvesek, oly édesek...
Terólad álmodom, hív angyalom,
Kit olyan híven szeretek,*

*Ki lelkem üdvessége vagy,
Kit istentől azért nyerék,
Hogy megmutassa, hogy nem odafönn,
De lenn a földön van az ég.*

*Dalolj, pacsirta, hangjaid
Kikeltik a virágokat;
Szivem mily pusztá volt, és benne már
Milyen sok szép virág fakad.
(Betlen, 1849.)*

Forrás: Petőfi Sándor összes versei. Osiris Kiadó, 2007. 1100.

- Milyen műfaj(ok) sajátosságait fedezi fel a költeményben? Indokolja válaszát! 5 pont
- Milyen költői szereplehetőségek vannak a versben, s melyiket hogyan éli meg a lírai én? 5 pont
- Milyen költői képeket, stílusalakzatokat, motívumokat fedez fel a versben? Értelmezze érzelemkifejező hatásukat a szöveg összefüggésében! 5 pont
- Melyek a költemény romantikus sajátosságai? 5 pont

A költemény értelmezésének módja külön elbírálásban részesül, melynek szempontjai a logikus gondolatmenet, szövegkohézió, helyesírás, helyes fogalom- és nyelvhasználat. 10 pont

Megjegyzés: A szövegalkotásban nem kell figyelembe venni a kérdések/feladatok sorrendjét. A terjedelem nem befolyásolja a pontozást.

KIDOLGOZÁS

Szemponatok:

a) Milyen műfaj(ok) sajátosságait fedezi fel a költeményben? Indokolja választát! **5 pont**

Elsődleges
műfaj:

DAL

- A **cím** utaló jellege: a pacsirtaszó a költeményre a dalra utal
- **Könnyedség, közérthető** kifejezőmód
- **Érzelmi túlfűtöttség:** a harc, költészet, szerelem témaköreivel kapcsolatosan
- **Személyes** jellegű beszédmód: „Egészen elfeledtem már.”
- **Természeti kezdőkép,** a cím megisméltése (népdaljelleg): „Pacsirtaszót hallok megint!”
- **Zeneiség:** szimultán verselés (ütemhangsúlyos és jambikus időmértékes)

Másodlagos műfaji
jegyek:

ÓDAi jelleg,

HIMNIKUS

hangvétel

- **Tavaszköszöntő:** a pacsirtadal megújító ereje
- A lírai én a madárdal hatására emlékezni kezd a **múlt** (a harcok előtti idő) **szépségeire, egyéni boldogságára**
- **Felértékelődik** a természet hangja, a megszólaló szomorúságát is képes feloldani

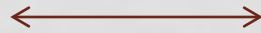
Szemponatok:

b) Milyen költői szereplehetőségek vannak a versben, s melyiket hogyan éli meg a lírai én?
5 pont

Két költői szereplehetőség ellentéte

1. Közösségi/vátesz-szerep:

- A jelenében megélt szerep, a múlt értékeit elfeledteti
- Személyiségromboló: gyilkos eszközzé, katonává változtatta
- Átértékelődik az eddigi viszonyulása a harchoz, nem felemelő és nemes a küzdelem
- A közösségi szerepvállalás áldozatot követel, az egyéni boldogság feladását

2. Vallomásos, önkifejező költőszerep

- A pacsirtát megszólítva önmagát biztatja a versírásra
- A pillanat szépségének megélése, a hétköznapi boldogság utáni vágy
- A második megszólított álomképpé válik
- A felidézett kedves isteni szférából származik – a hű szerelem megvallása boldogságérzetet és hiányt egyaránt jelöl

KIDOLGOZÁS

Szemponatok:

c) Milyen költői képeket, stílusalakzatokat, motívumokat fedez fel a versben? Értelmezze érzelemkifejező hatásukat a szöveg összefüggésében!

5 pont

Költői képek:

- **metaforák:** pacsirtaszó – tavasz hírmondója; a költészet és a szerelem – két istennő; emlékezet és remény – rózsafa; angyalom – a szeretett kedves – lelke üdvessége; sok szép virág – értékek (költészet, szerelem)
- **hasonlat:** „... e dal,/Mikéntha bérci hús patak füröszt/Égő sebet hullámival.”

Stílusalakzatok:

- **költői felkiáltás:** „Oh, istenem,...”
- **megszólítás/felszólítás:** „Dalolj,...” , „Terólad álmodom...”
- **ismétlés:**
 - a dal motívumának jelképei, auditív képek – pacsirtaszó, „Dalolj, dalolj...”
 - az emlékezetre vonatkozó ismétlések: „Eszembe hozzák...”, „Eszembe jut...”
- **ellentétek:** harci zaj – dal; hús patak – égő seb; „... nem odafönn,/De lenn a földön van az ég.” (a tökéletes boldogság)

Motívumok:

- **madármotívum:** *pacsirta* – a költészet, a megújító erő jelképe, a személyes érzésvilág kifejezője
- **virágmotívum:** *rózsafa* – a szerelem és az emlékezet jelképe, a szépség szimbóluma
- **álom motívuma:** a hideg, rideg valóság ellentéte, melyben felidéződik a kedves alakja; transzcendens jelleg társul hozzá – angyal metaforája
- **hűség motívuma:** *a nő és a férfi* hűségére is vonatkozik, az elszakíthatatlan, örök szerelem jelképe

KIDOLGOZÁS

Szempontok:

d) Melyek a költemény romantikus sajátosságai?

5 pont

Romantikus sajátosságok:

- **Individualizmus:** a személyiség előtérbe kerülése, az egyéni boldogság fontossága a közösségi szerepvállalással ellentétben
- **Ellentétezés:** térbeli és időbeli határok átlépése
 - *térbeli ellentét:* harctér, csatatér zajos és embertelen jellege – a természet békéje és harmóniája
 - *időbeli ellentét:* a jelen veszélyei, a lírai én boldogtalansága, tárgyias jellege (gyilkos eszköz) – a múlt szépségei, szerelme, költészetének teljessége
- **Teljességélmény:** a múltban megélt boldogság, a hitves által kiteljesedett boldogság
- **Szenvedélyes** hangvétel: a dalra buzdítás ismétlései erőteljesen kifejezik a személyes jellegű költészet utáni vágyat; a szerelmi vallomás
- **Motívumok:** álom, emlékezet, vágyakozás, hűség

II. TÉTEL

SUBIECTUL al II-lea

(30 de puncte)

Olvassa el a következő szöveget, majd oldja meg a hozzá kapcsolódó feladatokat/válaszoljon a kérdésekre!

Generációk születtek bele, vagy már éltek le egész életüket panelban (blokkházban), s ma is több százezer (vagy inkább millió) ember él betonban. Magától értetődő lenne, hogy a kortárs magyar irodalomban is megjelenjen a panel-téma, ezért különös, hogy nem alakult ki észrevehető irányzata. Sőt mintha az írók messzire elkerülnék a témát – talán mert nem tűnik eléggé „költőinek.” [...]

A Huszonnégy „blokkregény” (Erdélyben nevezik a lakótelepi panelházat 'blokk'-nak), s ahogy az utalásokból kiderül, egy fiktív székelyföldi kisváros magyarok lakta tömbházának életét mutatja be – huszonnégy lakrész huszonnégy óra alatt megismert huszonnégy történetét –, de tulajdonképpen magyarországi panellakókról is szólhatna, mert a panelség lényege mindenütt a kulturális és közösségi beágyazottság nélküli lét.

A panelház – jelen esetben: blokkház – egyfajta modern kori falu. Főutcája a lépcsőház, onnan nyílnak a „házak”. Egy kisebb faluban mindenki ismer mindenkit, a falunyi lépcsőházban azonban a lakók éppen csak valamennyire ismerik vagy vélik ismerni egymást. Az ő életüket akarja közelebbről megvizsgálni a blokk egyik lakója, Vajda Gergely újságíró, aki egyre unalmasabbá szürkülő szakmai életébe szeretne egy kis színt vinni, egyben fontosnak érzi, hogy megismerkedjen azokkal az emberekkel, akikkel évek óta egy blokkban él, és akikkel eddig egy-egy félhangosan, kényszeredetten kinyögött köszönésben merült ki minden szociális kapcsolata. Ezért elhatározza, hogy interjút készít a lakókkal, kikérdezve őket mindennapjaikról. [...]

Zsidó Ferenc nagyon jól ismeri a panelben/blokkban élők nyomasztó kilátástalanságát, s ha a jövőtlenséget némi leegyszerűsítéssel, olykor írói sematizálással is, de érzékletesen meséli el. Történeti témaválasztása okán megrendítőek, depressziósak is lehetnének. Értelmezési szempont is, de ez a regény egyáltalán nem depressziós, a humorral fűszerezett fejezetek zöme nevetésre ingerli az embert. Ahol nem nevet az olvasó, azért nem teszi, mert egy idő után a történetek kiszámíthatóvá válnak – tömörebb szerkesztéssel feszesebb regény születhetett volna. A könyv végén mindenesetre megnyugodva felsóhajthatunk: de hiszen ez csak egy könyv, amely történetesen panelban élőkéről szól. De mit tegyünk akkor, ha mi magunk is panelban élünk?

(Lafferton Luca: Blokkba zárva www.irodalmijelen.hu)

- a. Tömörítse egy-egy mondatba a szöveg bekezdéseinek témáját! 4 pont
- b. Emeljen ki öt kritikai megjegyzést, melyet a regénnyel kapcsolatban a szerző megfogalmaz! 5 pont
- c. Melyek a szöveg kommunikációs funkciói? Támassza alá válaszát két-két példával! 6 pont
- d. Írjon egy 10–15 mondatból álló elbeszélő szöveget, melyben egy blokklakó szomszédaival való megismerkedését jeleníti meg! 10 pont
Logikus gondolatvezetés, szövegkohézió, nyelvi igényesség, helyesírás 5 pont

Megjegyzés: A feladatok sorrendjének betartása nem kötelező. A terjedelem nem befolyásolja a pontozást.

KIDOLGOZÁS

Feladatok:

a) Tömörítse egy-egy mondatba a szöveg bekezdéseinek témáját!

4 pont

Válaszlehetőség: (négy bekezdésre tagolódik a szöveg, ezért négy mondatot kell megfogalmazni)

Pl. A szöveg első bekezdése felveti azt **gondolatot**, hogy a kortárs magyar irodalomban *nem alakult ki a panel-téma irányzata*, mindannak ellenére, hogy több generáció is panelban, blokkban nőtt fel, élte le életét.

A második bekezdés **bemutatja** a Huszonnégyszázötven című regény *alaptémáját*, amely egy kisváros tömbházának életét dolgozza fel.

A továbbiakban a regény **főszereplőjét** ismerteti a szöveg, *Vajda Gergely újságíró*, aki elhatározza, hogy *interjút készít* a vele egy tömbházban lakókkal, hogy jobban megismerje őket.

Végezetül a **befogadói viszonyulás lehetőségeit** vázolja a cikk írója, amely szerint *megrendíthetnek* a történetek, de *humorral* is felfoghatjuk azokat, hiszen egy fiktív műalkotásról van szó, valamint a panelban lakó olvasók *személyesebben is érintettek lehetnek*.

KIDOLGOZÁS

Feladatok:

b) Emeljen ki öt kritikai megjegyzést, melyet a regénnyel kapcsolatban a szerző megfogalmaz!
5 pont

Válaszlehetőség: *(figyelni a szöveg írójának viszonyulására az utolsó bekezdésben)*

Pl. A szöveg szerzője az utolsó bekezdésben az alábbi kritikákat fogalmazza meg a Huszonnégy című regénnyel kapcsolatban: **leegyszerűsít**, olykor **sematizál**, **a történetek kiszámíthatóak**, **nevetésre készlet**, **tömörebb szerkesztéssel feszesebb regény születhetett volna**.

KIDOLGOZÁS

Feladatok:

c) Melyek a szöveg kommunikációs funkciói? Támassa alá válaszát két-két példával! 6 pont

Válaszlehetőség: (mivel a kérdésben nyilvánvalóan több kommunikációs funkciót jelölnek meg, figyelni kell arra, hogy nem elég egyet megnevezni és indokolni)

Pontozás – funkciók megnevezése 2 pont; indoklás – 4 pont

Pl. A szövegben érvényesül a **közlő** és a **felhívó** kommunikációs funkció. **Ismeretközlő**, mivel pontos információkat tartalmaz, az első három bekezdésben a szöveg írója objektív módon mutatja be a Huszonnégy című könyvet, valamint ebben a részben kijelentő mondatokat találhatunk, nyelvezete pedig igazodik a témához.

Felhívó sajátossága az utolsó bekezdésben érvényesül, hiszen a cikk írója az olvasókat befolyásolni akarja véleményének kifejtésével a könyvvel kapcsolatban, illetve az utolsó kérdő mondat nyitottá teszi a szöveget, erőteljes hatást gyakorolva a panelban lakó olvasókra.

KIDOLGOZÁS

Feladatok:

d) Írjon egy 10–15 mondatból álló elbeszélő szöveget, melyben egy blokklakó szomszédaival való megismerkedését jeleníti meg! 10 pont

Pontozás:

- tartalmi követelmények betartása – 5 pont
- az elbeszélő szöveg követelményeihez való igazodás – 5 pont

Az elbeszélő szöveg sajátosságai:

- eseménysort mond el
- szerkezete térbeliségre, időbeliségre, logikus gondolatmenetre épül
- elbeszélője (ebben a feladatban) E/3 személyű
- lehetnek benne párbeszéddek, leírások

KIDOLGOZÁS

Lehetséges elbeszélő szöveg:

„A fiatalember már évek óta a város legszűfoltabb negyedének egyik szürke tömbházában lakott, egy olyan lakásban, amely semmiben sem különbözött a szomszédok otthonaitól. Mindig is zavarta, sőt nyomasztotta a hétköznapiak egyformasága, az emberek közömbössége, hiszen gyerekkorában a nyarakat a nagyszüleinél, falun töltötte. Az a világ tele volt élettél, kalanddal, sok-sok játékkal, ismert mindenkit az utcában, bármikor bemehetett a szomszédokhoz megsimogatni egy kisállatot, vagy csak egy pohár vizet kérni, ha éppen lusta volt hazaszaladni. Ebben a blokk-világban azonban nemcsak az épületek voltak ridegek, hanem az emberek sem közeledtek egymáshoz. Néha úgy érezte, hogy ő is tehetne ez ellen, ezért is köszönt jól hallhatóan mindenkinek, és ha nem sietett éppen, még mosolygott is.

Egy szombat reggel az ajtaja előtt egy csomagot talált, rajta egy idegen névvel, pontos cím nélkül. A harmadik emeleten lakók arcát már megjegyezte, de a nevüket nem tudta, így be kellett kopognia a szomszédokhoz, hogy kiderítse, ki a csomag tulajdonosa.

Sorba vette az ajtókat, mindenkinek bemutatkozott, megkérdezte a lakók nevét, elmondta a csomag rövid történetét, és az utolsó ajtó mögött álló emberben megtalálta a tulajdonost. Mikor visszatért a saját lakásába, úgy érezte, hogy máris közelebb került a körülötte élőkhöz, és elhatározta, hogy amikor csak teheti, elbeszélget az emberekkel, megismeri őket. A legszimpatikusabb idős nénivel találkozott leghamarabb, és hosszan, ráérősen társalogtak, amikor segített neki felvinni a csomagjait. Tőle tudta meg azt is, hogy régebb, amikor ő odaköltözött, mindenki ismerte egymást a blokkban, nem rohantak annyira az emberek, volt idejük leülni a tömbház előtti parkban, és még egy kis cukorért is átszaladhatott a szomszédba, ha kellett.

A fiatal házaspárral a folyosón futott össze, amikor egy új bútor elemeit pakolták be a lakásukba, és azt beszéltek éppen, hogy nem tudják majd összeszerelni a könyvespolcot. Felajánlotta, hogy vet egy pillantást a rajzra, hiszen ő már találkozott ilyen összeszerelhető bútorféléssel, és szívesen segít. Az egész estét náluk töltötte, olyan jól elbeszélgettek, hogy észre sem vették az idő múlását.

Lassan megismerte a három gyerekes családot is, az éjjeliőrként dolgozó, mindig haragosnak tűnő idősebb embert is, és úgy érezte, hogy sokkal otthonosabbá vált számára az a tömbház, eltűnt a szürkesége, a ridegsége a falaknak, számára egyedi lett abban a betonremetegben.”

III. TÉTEL

SUBIECTUL al III-lea

(30 de puncte)

Írjon értekezést körülbelül két oldal terjedelemben **A szereplők boldogtalanságának okai és következményei a klasszikus modern epikában** címmel egy ön által választott magyar szépirodalmi mű **(pl. Móricz Zsigmond: Tragédia, Kosztolányi Dezső: Édes Anna, Pacsirta vagy más olvasott mű)** alapján! Értekezését egyetlen irodalmi alkotás alapján írja meg, figyelembe véve az alábbi feladatsorban javasolt értelmezési szempontokat, de kiegészítheti ezeket más szempontokkal is!

a. a választott mű stílusirányzatának jellemzői	5 pont
b. a mű történetalakítása	5 pont
c. a szereplők boldogtalanságának okai és következményei	5 pont
d. a jellemábrázolás eljárásai	5 pont

Az értekezés megfogalmazási módja külön elbírálásban részesül, melynek szempontjai a logikus gondolatmenet, szövegkohézió, helyes fogalom- és nyelvhasználat, helyesírás, valamint az értekezés tartalmi és formai jegyeinek betartása. 10 pont

Megjegyzés: A szövegalkotásban nem kell figyelembe venni a szempontok sorrendjét. A terjedelem nem befolyásolja a pontozást.

III. tétel – KIDOLGOZÁS

Kosztolányi Dezső: Pacsirta

Az értekezés bevezető mondata vonatkozhat:

- **a szerző munkásságára:**

Pl. Kosztolányi Dezső a huszadik század eleji magyar irodalom kiemelkedő lírikusa és prózaírója egyaránt.

- **a műalkotás megszületésének körülményeire:**

Pl. Kosztolányi Dezső Pacsirta című alkotása az író második regényeként 1924-ben keletkezett.

- **tömören összefoglalhatja a regény témáját:**

Pl. Kosztolányi Dezső Pacsirta című regénye a Vajkay család tragikus történetét dolgozza fel.

III. tétel – KIDOLGOZÁS

Kosztolányi Dezső: Pacsirta

Szemponatok:

a) a választott mű stílusirányzatának jellemzői

5 pont

Stílusirányzati jellemzők: műfaji és stílusirányzati szempontból egyaránt összetett

- **A realizmus új formája a klasszikus modern regényben:**
 - a realizmus elsősorban a **lélektaniségében** ragadható meg:
 - a cselekmény háttérbe szorul, és a belső történések jutnak domináns szerephez
 - az ember önmaga számára sem kiismerhető
 - az életigazságok elfojtása, az elhallgatás okozza a belső feszültséget és a boldogtalanságot (az álmokban, az akarattalan elszólásokban, cselekvésekben mutatkozik meg tudatalatti énje)
 - a lélektani problémáknak **társadalmi háttere** is van, a sárszegi világ vidékiessége, kietlensége, reménytelensége, nyomorúsága **szereplőtípusokat** alakít ki
 - a cselekmény folyamatosságát **a megszakítottság, a töredezettség alakzatai** (kihagyás, hiány, elhallgatás) váltják fel
 - háttérbe szorul az ok-okozatiság, és egyre nagyobb szerephez jutnak **a metaforikus összefüggések**
 - **időszemlélete bonyolulttá válik:** a lineáris idő mellett megjelenik a ciklikusság; a külső idő mellett a belső idő is hangsúlyos szerepet kap; gyakran találkozunk idősíkváltással, vagy a megállított idő alkalmazásával, amely kitágított időpillanatot ábrázol
- **Naturalista jegyek:**
 - a szereplők (különösen Pacsirta) **külsejének** leírása (pl. „*mint hernyó a rózsabokor alatt*)
 - **a kanzúr, tivornya bemutatása** (pl. „*A szesz átmelegítette, talpra állította. Hatalmasan kopogott öreg agyvelejében, s olyan gyönyörűséget érzett, hogy nem bánja, ha most, a mámor e pillanatában, mikor egészen átfogja önmagát, egész életét, szörnyethal.*”)
- **Szecessziós elemek:**
 - Íjas Miklós **elvágyódása** ebből a környezetből
 - a Tarkópusztára látogató Thurzó-lányok **modern magatartása**

III. tétel – KIDOLGOZÁS

Kosztolányi Dezső: Pacsirta

Szemponatok:

b) a mű történetalakítása

5 pont

Történetalakítás:

Metonimikus jegyek:

- **lineáris történetvezetés:** a Vajkay család egy hetének a története (1-3. fejezet: az elutazás napja; 4-8. fejezet: egy nap egy fejezet; 9-10. fejezet: a csütörtök esti és éjszakai események; 11-13. fejezet: Pacsirta hazatérésének napja)
- **summázatok és fejezetek közti ironikus viszony:** pl. 9. fejezet (melyben a kanzsúr leírása foglaltatik, a párducok híres mulatozása)

Metaforikus elemek:

- a **színhely** neve: Sárszeg – a lehúzó világ széle, az elmaradott magyar vidék jelképe
- jelképes **mozzanatok, tettek:** a villanykörte becsavarása, táská, borbély, társasági élet, színház
- más jelképes **elemek:** Vajkay álma, Pacsirta levele, a kalitkában hozott madár

Elbeszélői nézőpont:

- **mindentudó,** de változó nézőpontokból szemléli az eseményeket (pl. Pacsirtát, elutazása után kívülről láttatja, csak az utolsó részben, a sírásakor látjuk belső nézőpontból)
- **megkérdőjeleződik mindentudása:** Vajkay álmának elmondása után, nem értelmezi azt
- **megértéssel, részvétellel** szemléli hőseit, sajnálkozik sorsuk fölött (pl. szegény Pacsirta)
- **ingerültséggel, elítélően** viszonyul a kisvárosi életmód reménytelenségéhez, erőteljesen kihangsúlyozza, hogy ebben a környezetben nincs tetterő, nincs értelmes gondolkodás és fejlődés

III. tétel – KIDOLGOZÁS

Kosztolányi Dezső: Pacsirta

Szemponatok:

c) a szereplők boldogtalanságának okai és következményei

5 pont

A szülők, Vajkay Ákos és Bozsó Antónia boldogtalanságának oka:

- a Vajkay család boldogtalanságának oka lányuk, **Pacsirta csúnysága, pártában maradása (nem ment férjhez)**

Következmények:

- a szülők **nem válallhatják önmagukat, mártírszerepbe** kényszerülnek (pl. nem élnek társasági életet, az apa nem szivarozik és nem iszik alkoholt, anya régi fekete ruháiban jár)
- Pacsirta akarata és elvárása szerint élnek állandó **hazugságban és szerepjátszásban** (pl. zsírszegény ételket esznek, csak templomba járnak, spórolnak stb.)
- **átengedik lányuknak a szülő-szerepet** (pl. Pacsirta főz, ő szervezi meg a nagymosást stb.)
- **elfojtják igazi érzéseiket**, a családi szeretet helyett a szégyenérzet, a szánalom és a gyűlölet is jelen van (pl. Vajkay Ákos részeg állapotban kimondja az elfojtott, elhallgatott igazságot, hogy nem szeretik lányukat)
- Pacsirta elutazása után **a szülők fokozatosan megváltoztatják életüket**: mindketten társasági életet élnek, megnyílnak a világ felé (pl. étteremben esznek, színházba mennek, az anya táskát vásárol, zongorázik és zsúrra megy, az apa pedig látogatást tesz a főispánnál; borbélyhoz megy, külsőleg is megújul, élvezzi az ételeket, sört, később bort iszik és szivarozik, részt vesz a párducok csütörtök esti muriján, kártyázik és nyer, mint hajdanán)
- Pacsirta hazaérkezése előtt **visszarendezenek** mindent, ez jelzi büntudatukat, és mártírszerepük végleges vállalását

Pacsirta boldogtalansága:

- szintén **csúnyságából** ered, egész életét meghatározza az, hogy nem veszi feleségül senki
- szenvedését **szégyenérzete** okozza
- **magányos** alak, Szegedy-Maszák Mihály szerint **ellenhősnő**
- **sorsvállalása tragikus** (nincs megoldás helyzetére; szülei halála után egyedül marad)

III. tétel – KIDOLGOZÁS

Kosztolányi Dezső: Pacsirta

Szemponatok:

d) a jellemábrázolás eljárásai

5 pont

Jellemábrázolási eljárások:

• **Elbeszélői nézőpont:**

- **külső, tárgyilagos** – pl. „Vajkay Ákos nem beszélt, némán ballagott. Nézte leányát.”
- nyelvtanilag külső nézőpont, de **Pacsirta nézőpontjába helyezkedik** – pl. „Apa egérszürke ruhát viselt, mely pont olyan volt, mint a haja.”; „Anya fekete ruháját hordta, mint mindig.”
- **az utasok nézőpontjába helyezkedik** – pl. „Útitársai a sírás ősi műveletét szemlélhették. A mellet egyetlen sóhaj fújta föl titánivá, s a rángatózó száj fuldokolva, többször levegőért kapkodott.”
- **mindentudó elbeszélő, ironikus távolságtartással** – pl. „Mi tűrés-tagadás, Pacsirta szülei bizony könnyeztek. Egyszerűen, csöndeskésen, de könnyeztek. A sárszegiek, a bámész, kíváncsi kisvárosiak, kik látták, nem csodálkoztak ezen.”

• **Szereplői nézőpontok:**

- **a szereplők egymás perspektívájából értelmeződnek, értik és félreértik egymást**
- **testbeszédük** hangsúlyos szereppel bír: **térköztartás** – pl. (Vajkay) „öntudatlanul pár lépést előresietett, hogy ne kelljen mellette lépegetnie”; **taglejtés** – pl. (Vajkay) „szokása szerint kissé behúzta bal vállát; **testtartás** – pl. (Vajkay) „úgy ment, mintha terhet viselne”; **tekintet** – pl. (Pacsirta) „szeretett így maradni, lehajtott fejjel”

• **Motívumok jelentésképző szerepe:**

- **a sírás motívuma:** Pacsirta sírása a vonaton magányérzetét, a lét ridegségét jelzi; a szülők sírása a templomban, a vasútállomáson a pillanatnyi megkönnyebbülés eszköze, szenvedéseik kifejezője; Pacsirta sírása a zárlatban önmagával való szembenézését, sorsvállalását jelöli
- **az álom motívuma:** Vajkay Ákos elfojtott, tudatalatti vágyát tükrözi, lánya iránt érzett gyűlöletét fejezi ki

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!